

"Gayr-ı meş'ur, sâika ve şâika hisleriyle beraber, o arı, dünyanın ekser envâıyla ihtisas ve ünsiyet ve mübadele ve tasarrufa sahip olur." cümlesini açıklar mısınız?

İnsan, hayatın en cami ve mükemmeline mazhar olduğu için, birçok hisler ve duygular ile donatılmıştır. Allah, kendi isim ve sıfatlarını tanıtmak için insana, bu isim ve sıfatları tartıp tanıyacak cihazlar vermiştir. Mes'elenin mütehasısları bu duygu ve latifeleri ana hatları ile tesbit ve tayin etmişlerdir. Burada, bunlardan herkesin rahatlıkla bilebildiği zahirî ve batinî hislerin yanında, bir de bilinmeyen hisler ve duygulara işaret ediliyor.

Saika: *Şuuru olmaksızın bir şeye sevk olunmaktır.* Buna sevk-i ilahi de denir. İnkârcı filozoflar buna sevk-i tabiî veya içgüdü adını veriyorlar. Burada arının mükemmel ve hikmetli vazifeleri görmesini sevk-i ilahî mânâsında saika duygusu ile izah ediliyor. Yani Allah, arıya ne yapacağını saika duygusu ile tâlim ediyor. Onu bu duygu vasıtası ile yönlendiriyor. Yoksa akıllı ve şuuru olmayan arının, o hikmetli ve mükemmel vazifeleri kendi başına görmesi, ya da kör ve sağır tabiatın sevki ile yapması mümkün değildir.

Şaika: *Canlılardaki şevk ve motive duygusudur.* Allah, mahlûkatına yapacağı vazifeleri saika ile bildirirken, o vazifelere karşı istek ve arzuyu da şaika duygusu ile takviye ve teyit ediyor. Bu saika ve şaika duyguları her canlıda aynı derecede olmaz. Bu duygular insanlarda daha cami' ve daha mükemmeldir.